

Toespraak Gerdi Verbeet

Officiële Opening Geuzenmaand 2017

Vlaardingen, 8 maart 2017

Thema van de Geuzenmaand: identiteit

Thema lezing: belang van educatie

Dames en heren,

1940. Vier dagen na de inval van de Duitsers. In het diepste geheim werd de eerste Nederlandse verzetsgroep De Geuzen opgericht, in Vlaardingen. De oprichter was schoolmeester Bernard Ijzendraat.

Zo begint bladzijde 17 uit het 4 en 5 mei denkboek. Alle kinderen in groep 7 van de basisschool krijgen dit boek in april in de klas op school. Het helpt leerlingen met het nadenken over de Tweede Wereldoorlog, herdenken en vieren, vrijheid en democratie. De kinderen onderzoeken wat deze thema's voor hen betekenen. En waarom de Tweede Wereldoorlog nu nog relevant is.

De geschiedenis van oorlog en verzet blijft relevant.

Collaboreren, verzet bieden of je aanpassen: het gaat over keuzes die mensen moesten maken in de Tweede Wereldoorlog. In het denkboek vertellen we de persoonlijke verhalen van mensen die toen zo'n keuze maakten. En we vragen kinderen: waarom is een kant kiezen moeilijk in een oorlog? Het gaat dan niet om goed of fout maar eerder om perspectief en nadenken over keuzes maken.

En dat zijn thema's van alle tijden.

Op reis las ik laatst een prachtig boek van Marianne Tham, een Zuid-Afrikaanse schrijfster. De titel van het boek luidt:

Hitler, Verwoerd, Mandela and me.

Haar vader, Georg, werd als Duitse soldaat bij de operatie Market Garden in Arnhem gevangen genomen en overgebracht naar Engeland.

Na een periode van gevangenschap en heropvoeding emigreert hij naar Zuid-Afrika. Een land dat juist in die periode kiest voor een scherpe, gewelddadige politiek van rassenscheiding. Georg verzet zich niet en lijkt niets te hebben geleerd.

Ik was geroerd door het verdriet van de dochter die zoveel van hem houdt en hem tegelijk veracht. Ze heeft zoveel vragen voor hem:

Wat wist je van de Kristallnacht? Van de Jodenvervolging?

Waarom deed je niets? Ze is scherp in haar oordeel, ook over zichzelf.

Zij kiest een andere route: die van observator.

Het begint met de bereidheid tot reflectie en jezelf vragen stellen.

Het komen tot een oordeel en de bereidheid die ook weer ter discussie te stellen. Dat is ook nú een belangrijke uitdaging.

Een tijdje geleden ontmoette ik Glenn de Randamie. Beter bekend als Typhoon. Ik was erg onder de indruk van hem. Hij verdiept zich in het slavernijverleden van zijn familie en doet onderzoek naar bijvoorbeeld privacyschending. De kennis die hij verzamelt deelt hij met zijn publiek, als boodschapper van 'het eerlijke verhaal'.

In het Vrijheidsboek zegt hij hierover, ik citeer:

“Ik was een jaar of zestien toen ik me ben gaan verdiepen in de historie van Suriname en de Nederlandse betrokkenheid bij de slavernij.

In geschiedenisboeken op school vond ik hierover nauwelijks informatie,

hooguit twee alinea's of zo. Tijdens een editie van *Keti Koti*, de jaarlijkse dag waarop we de afschaffing van de slavernij herdenken en vieren, vertelde mijn tante dat niet alleen een deel van de familie slaaf was, maar dat ook een deel zélf slaven heeft gehad.

Zo'n feit beïnvloedt je gezichtspunt enorm:

Mijn familie had dus zelf ook slaven... Dus zó moet een Nederlander zich voelen wiens familielid in de oorlog bij de NSB zat, snap je?

Ik realiseerde me toen opnieuw: geschiedenis is niet zo zwart-wit als je denkt en uiteindelijk ben je zelf verantwoordelijk voor de richting die je eraan geeft."

Geuzen van alle tijden

Een keuze maken. Dat is niet gemakkelijk. Een keuze maken in een oorlogssituatie nog veel moeilijker. De watergeuzen in opstand tegen de Spaanse Koning, het Geuzenverzet in de Tweede Wereldoorlog. Gelukkig heb ik nooit voor zo'n keuze gestaan. In veel landen worden mensenrechten geschonden, is er oorlog en worden mensen onderdrukt. Moed tonen en positie kiezen is ook relevant in onze huidige tijd.

Daarom heb ik heel veel respect voor mensen die zich inzetten en uitspreken voor de universele rechten van de mens.

En daar ook naar handelen, werken en leven.

Alice Nkom en Michel Togue ontvangen dit jaar de Geuzepenning 2017.

Zij zijn in zeer moeilijke omstandigheden voor henzelf en hun naasten, bezig met het beschermen van mensen. Dit doen zij door het verdedigen van één van de universele rechten van de mens:

Het verbod op discriminatie op grond van seksuele voorkeur.

Dit belangrijke werk doen zij, ondanks zeer ernstige bedreigingen. Dat vraagt om heel veel moed. En daar past respect bij en waardering.

Ik wil vandaag op 8 maart, internationale vrouwendag, graag nog een voorbeeld met u delen uit het Vrijheidsboek; het verhaal van Shirin Musa. Met haar stichting Femmes for Freedom strijdt ze iedere dag voor huwelijkse gelijkheid tussen vrouwen en mannen.

Musa ontmoette haar man in een café in Rotterdam. Hij was net als zij van Pakistaanse afkomst. Toen ze trouwden ging het mis.

Haar man had een tijdelijke verblijfsvergunning en Musa moest hem onderhouden. Toen hij een permanente verblijfvergunning kreeg, ging hij bij Musa weg. Een scheiding voor de Nederlandse wet na ruim zeven jaar burgerlijk huwelijk. Hij weigerde echter religieus te scheiden. Dit betekende dat Musa niet met een andere islamitische man zou kunnen trouwen en in een aantal islamitische landen als overspelige vrouw zou worden gezien.

In 2010 stapte Musa naar de Nederlandse rechtbank om naast de burgerlijke scheiding een religieuze scheiding af te dwingen.

Dit was voor het eerst dat een moslima dit in Nederland deed.

De rechter oordeelde dat Musa in feite gevangen werd gehouden door haar man en dat dit in strijd is met fundamentele mensenrechten.

Hij oordeelde dat Musa's man, op straffe van een dwangsom, moest meewerken aan de ontbinding van het religieuze huwelijk.

Met haar strijd tegen huwelijkse gevangenschap streeft Musa naar verandering in een fundament waarop de meeste samenlevingen zijn georganiseerd: het huwelijk. Nederlandse voorbeelden laten zien dat de juridische modernisering van het huwelijk langzaam gaat.

Zij zegt hierover: "Er zijn nog te weinig invloedrijke mensen

die zich durven uit te spreken. Ook is er veel tegenwind.

Als ik concrete, doordachte voorstellen doe voor gratis, laagdrempelige, veilige vrouwenopvang, krijg ik tegenwerking van gevestigde vrouwenorganisaties.”

Moed tonen en positie kiezen lijkt minder van belang als je leeft in een vrije, democratische samenleving.

Een samenleving vormen is een buitengewoon mooie, en tegelijkertijd ook een heel moeilijke opgave. We zijn allemaal verschillend.

U weet het: dé Nederlander bestaat niet. Het is niet moeilijk te wijzen op alles waarin we verschillen: andere huidskleur, ander geloof, andere opleiding, een andere manier van leven.

Maar het steeds benadrukken van de verschillen tussen mensen en die zogenaamde groepskenmerken uitvergrooten ondermijnt de samenleving. Met als uiterste consequentie het apart zetten, discrimineren, uitsluiten. We weten allemaal waar dat toe kan leiden.

Belang van educatie

Het Nationaal Comité 4 en 5 mei ziet educatie als een belangrijke opdracht voor zichzelf en zijn partners. De Tweede Wereldoorlog is een belangrijke periode in de geschiedenis die jonge mensen helpt om anders naar het heden te kijken.

Maar hoe zet je jongeren aan om hierover na te gaan denken?

Een van de manieren die we inzetten, is het vertellen van de persoonlijke verhalen. Van ooggetuigen uit de Tweede Wereldoorlog die op beeld in een interview of in een gastles in de klas hun indringende verhaal vertellen. Ook komen veteranen in de klas:

Mensen die in de huidige tijd bijdragen aan vredesmissies. Het dagelijks leven in een oorlog biedt veel aanknopingspunten om thema's als discriminatie en vervolging te bespreken. Aan de hand van waargebeurde verhalen krijgen jonge mensen meer inzicht in die gevolgen. Zo komt het dicht bij hun eigen belevingswereld.

Wat doen voorbeelden?

Er is nog een manier om dicht bij de eigen belevingswereld van jongeren te komen. Wie zijn hun voorbeelden en wat zeggen deze 'helden' van jonge mensen over thema's als vrijheid, democratie en mensenrechten? We laten hen aan het woord en bieden ze een podium, het liefst via hun eigen media. Zo gaan jongeren nadenken over wat het betekent om in vrijheid te leven en dat deze vrijheid niet vanzelfsprekend is.

Dit jaar maken we bijvoorbeeld voor het eerst, samen met ProDemos, het magazine 4Free voor jongeren in het MBO-onderwijs.

Zij staan met hun beroepen midden in de samenleving.

Het is een tijdschrift over keuzevrijheid. De redactie van 4FREE bestaat voor een groot deel uit studenten uit het MBO die ook de verschillende thema's voor het magazine hebben gekozen:

Identiteit, verantwoordelijkheid, vrijheid, kiezen, toekomst, herdenken en vieren. We willen dat de studenten het tijdschrift echt zélf zouden maken, dat willen we hen toevertrouwen. Het kan waarschijnlijk ook alleen slagen als er idolen aan het woord komen, idolen die ik trouwens niet ken.

Massih Hutak, Derek Otte en Linda de Munck, bekende vloggers, muzikanten en schrijvers die populair zijn bij studenten hebben hun

mening gegeven.

Ook de MBO-studenten zelf komen aan het woord: hoe gaan zij om met vrijheden en op welke manier nemen zij verantwoordelijkheid voor de keuzes die ze maken? De studenten in de redactie vertegenwoordigen de MBO-student op een positieve manier.

We sluiten ook aan bij initiatieven van jonge mensen zelf.

Bijvoorbeeld stembus 2017. Een initiatief van een aantal bekende tv-persoonlijkheden, zoals bijvoorbeeld Tim Hoffman, die jongeren oproept hun stem te laten horen bij de komende verkiezingen.

Het is interessant te zien dat bestaande politieke partijen en maatschappelijke organisaties meteen willen samenwerken met dit initiatief. Omdat iedereen begrijpt dat je jonge mensen het meest aanspreekt als de boodschap uit de eigen gelederen komt.

Gezamenlijke verantwoordelijkheid

Als voorzitter van het Nationaal Comité 4 en 5 mei stel ik natuurlijk het belang van herdenken en vieren voorop. Maar ik wil ook aandacht voor het verhaal erachter. Het verhaal over hoe het zover kon komen.

Daarom wil ik dat jongeren en nieuwe Nederlanders begrijpen dat ook op hen een grote verantwoordelijkheid rust.

En dat is de verantwoordelijkheid om de rechtstaat, de vrijheid en de democratie te koesteren.

Om in te zien dat samenleven inspanning vergt van iedereen.

Dat de samenleving niet kan functioneren als we tegenstellingen groter maken dan ze zijn.

Als we juist niet kijken naar wat ons onderling bindt.

Als we wel veel roepen, maar niet geïnteresseerd zijn in het antwoord.
Voor ons als generatie die de Tweede Wereldoorlog niet bewust
heeft meegemaakt geldt:

Het was niet onze oorlog, maar het is wel onze vrijheid.

Ik zou willen dat we onze kinderen zo opvoeden.

Tot volwassenen die kunnen meevoelen met hen die in oorlog leven.

Die ook opkomen voor de rechten van mensen die zij niet persoonlijk
kennen, zoals de laureaten van de Geuzenpenning doen. Dat we

wat minder met onszelf bezig zijn en meer bereid zijn

ons in de ander te verplaatsen. Dat we begrip en respect opbrengen
voor de keuzes van anderen, zelfs als we die niet delen.

Dat we rekening houden met elkaars gevoelens –

binnen onze kring van familie en vrienden, en ook daarbuiten.

Ik wil graag eindigen met een gedicht van Gerrit Komrij: de demon.

Het is een sport om met gestrekte vinger

Te wijzen naar de goeden en de kwaden.

Ik houd het liever bij de indringer

Die in mij zelf verlangt naar euvel daden.

Twee zielen huizen in ons en ze heten

Ons meestal-kwade en soms-betere ik.

Ik hoor ze altijd. In mij woedt hun vete.

Straks klopt de demon weer. Vrees ik zijn tik?

De vrede om ons heen is maar schijn van vrede.

Ons eerste ik voert oorlog met ons tweede.

Ik word zó weer de ander die ik ben.

Zolang ik mijn gehate ik maar kén
En in de gaten houd ben ik niet bang.
Elk uur van lauwheid is een uur te lang.

Ik wens u een mooie geuzenmaand toe.